

XIII.

En kvindelig Salmedigter fra det 17. Aarh.

Ved Cand. theol. *Jørgen Lundbye.*

Et Vidnesbyrd om, hvor hurtigt Kingos »Aandeligt Sjungekor« slog an i det jævne Folk og hist og her aabnede for et lidet Digtervæld selv blandt ulærde, afgiver Inger Jensdatter Sønbergs Digtsamling »Sjælens daglige Røgoffer, for Herren optændt i Morgen- og Aften-Bønner, Psalmer og Hjærte-Sukke til hver Dag i Ugen.«

Nævnte Digterinde var Datter af Hr. Jens Andersen Sønberg, i 42 Aar (1648—1690) Præst for Visby og Heltborg Menigheder i Thy. Efter hans Død tog hun Ophold i Vang Præstegaard i Hundborg Herred, hvor hun fuldførte nævnte Samling religiøse Digte, der udkom i Trykken 1710. Et andet Oplag fulgte 1733, hvilket tyder paa, at Bogen har været yndet og meget læst. Den er tilegnet Dronning Lovise og udkom første Gang, forsynet med nogle rosende Anbefalingsvers af 6 navngivne Mænd. I andet Oplag er dog saavel Tilegnelsen som Gratulationsversene, som hendes Biograf Schönau siger, »paa en ubillig og utilladelig Maade udeladte, saasom slige Vers dog hensigte til deres Navne at forevige«²⁾).

²⁾ Schönau: Samling af Danske Lærde Fruentimmer S. 1363.

Inger Jens-Daatter er af Eftertiden henført til de »lærde Fruentimmer«¹⁾. Hun hørte dog ikke til dem, der havde »sine Aar og Alder ikkun paa Studeringer anvendt«. Men hendes pyntelige Stil og ret smagfulde, om end paa Tanker og Udtryk fattige Sprog vidner om en ret solid Dannelse og Kendskab til Samtidens Literatur. Selv omtaler hun sig som en Beundrer af »den dejlige Digtekunst« og af de »mange aandelige og yndelige Poeter og Poetinder«, blandt hvilke hun dog regnede sig »saare ringe«, hvorfor hun ogsaa i Fortalen beder »den gunstige og velaffectionerede Læser« ikke tage det for nøje med hendes »Faut og Fejl«. Hun er optaget som »virgo cimbrica« og »piissima auctor« i Albert Thuras »Gynæceum Daniae Litteratum« (p. 112).

Der klinger gennem hendes Digte et fromt Sinds kristelige Betragtninger, øst ud af Postillen og Katekismen. Biskop Jens Bircherod i Aalborg erklærede i sin Approbation hendes »Offer udi dette yndelige Skrift« for »en takkelig og sød Lugt for den Allershøjeste«, og han formodede »stadelig, at mange fromme Hjærter derudi skal finde en fornøjelig og liflig Vederkvægelse«. »Røgofferet« fik Attest af det theologiske Fakultets Dekanus, Prof. Hans Bartholin, for at stemme med den rene Lære; han kalder det i Trykettilladelsen »adskillige gudelige Betænkninger, ziirligen sammensatte og nyttige til at opvække Christne til Andagt«.

Dermed er Værket betegnet som en gudelig Andagtsbog. Det indeholder til hver Ugedag en Morgenbøn (Prosa), en Morgensang og et Hjertesuk (paa Vers), en Aftenbøn (Prosa), en Aftensang og et Hjertesuk (paa Vers). Glimtvis bryder Strofer frem af den ædle Poesis Væld. Som Prøver paa denne Poesis Art anføres nogle Vers.

p.15. Se den purpur Morgen-Røde
skyder Glantz af Gylden-Skiød,
Dagens rette Første-Føde
nu igiennem Mørket brød;

¹⁾ Schönaus: anf. Skr.; H. J. Birch: Billedgallerie for Fruentimmer, III, 364. Aagaard: Beskrivelse af Thy, 226.

og betegner, at jeg saa
skal af Mørkheds Rige gaa,
erlig som om Dagen vandre,
at jeg lyse kand for andre.

Ah, min Siæl, vilt du da sove?
Søg til Himlen, vaag og bed,
Op og lad os Herren love
for sin store Miskundhed,
Op min Søvn-fulde Krop,
op mit Sind til Andagt op!
Op hvad i mig sig kand røre,
Herrens Godhed at kundgiøre“.

Naturstrofer forekommer kun yderst sparsomt:

- p. 47. „Se, hvor Dagens Lys forsvinder
og den Taagefulde Nat
nu med Maanens blege Kinder
efter Solen bliver ladt“.

Det er jo en hel begrædelig Optakt til et tungt Sinds
Aftenbetragtninger. Anderledes fuld af en Forventningens
og Længselens Mystik er følgende:

- p. 157. „Aftenen i Sort sig klæder,
Dagens Fakkellukkes ud,
Nattens Stjerne-Vagt fremtræder,
kom, min Jesu! til Din Brud.
Efter Dig mit Hjærte sukker,
som for Dig er vidt opladt,
mod din Tilkomst jeg min bukker
for at favne dig min Skat“.

Eller læs et „Hjærtesuk“ som dette:

- p. 42. „Op, min Sjæl, nu glimter Solen,
kast Dig ned for Naadestolen
udi Hjærtens Ydmyghed!
Jeg opløfter begge Hænder,
og mit Hjærte til dig brænder!
Se, min Jesus, se herved“!

Det er ikke noget forknyt Suk. Her er Varme og Tak-
nemmelighed for den gryende Dag. Billedet er kraftigt og

tiltalende! Havet har Inger Jens-Daatter ikke opdaget; der ruller ingen Bølger i hendes Poesi, og hvor savnes ikke selv den beskedneste lille Markblomst til at smykke hendes »Grøde-Dal«. Kun lidt sparsomt »Græs og Grøde« vokser der til Føde for Folk og Fæ! (jfr. p. 38 v. 9).

Sin største Interesse for Nutiden har »Røgofferet« ved, at det er blevet til som en Efterligning af »Aandeligt Sjungekors« første Part, der udkom 1674. Approbatio for »Røgofferet« er givet 1698. Dets Anlæg er fuldkommen parallel med Sjungekorets, kun at Morgen- og Aftensukkene hos Inger Jens-Daatter er bleven til Hjertesuk, og at hun i Stedet for Sjungekorets Pønitentse Salmer giver Læseren en Morgen- og Aftenbøn. Efter Indhold stemmer »Røgofferets« Sange paa det nøjeste med Sjungekorets. Kingo angiver i Fortalen til Kongen Ledemotivet i sine »Bede Psalmer« paa følgende Maade: »de særdeelis Sukke, som de (d. medkristne) ikke alleene for sig self, men ogsaa for Guds Kirkis og vor reene Evangeliske Lærdoms Floor og Fremgang, saavelsom for Eders Kongelige Mayest. Arve-Husis Lyksalighed og det gemeene bestis Fremtarv ere skyldige at udøse; Hvilke særdeelis stykker aldeelis ikke udi nogen Bede-Psalmer bør udelukkis« (Sjungekoret, Fortalen). Ledemotivet i »Røgofferet« kunde ikke udtrykkes klarere end i disse Ord. Anvisningen er fulgt bogstavelig. Kingos Autoritet har sat Forfatterinden i Knæ. Enkeltheder i Udarbejdelsen og Anvendelsen af mange kingoske Dobbeltord viser, at hun var draget som en Myg til Kingos »Brænde-Lampe« for at laane Lys. Nogle Sammenstillinger!

„Velan! Jeg til mit Kald mig giver
og fanger nu min Gerning an“. Sjungek., 93.

„Paa min Gerning dermed skynder
jeg mig hen at tage fat“. Røgof., 145.

„Jeg har min Førlighed, og mine Lemmer
af ingen Smerte ved, som dennem klemmer“. Sjungek., 77.

„Jeg paa mit Legems Lemmer
slet ingen Bræk fornemmer“. Røgof., 101.

En samtidig norsk Præstefrue, der ogsaa digtede, har fundet en lignende Vending heldig, maaske endog poetisk, eftersom hun synger: »At Du paa dine Lemmer — ej nogen Brek fornemmer«¹⁾.

„Lad Jorden blive fuld af Frugt og Grøde“. Sjungek., 41.

„Gud gjør Jorden ynskelig,
fuld af Fedme, Frugt og Grøde“. Røgof., 60.

„Skal jeg paa Jord og Land for Brødet svede“ Sjungek., 79.

„Skal jeg end mit Brød oplede
i mit Ansigts Svedebad“. Røgof., 145.

Disse Eksempler vil være tilstrækkelige til at vise, hvor trofast, næsten trælsomt, hun gaar i Hr. Kingos »Fode-Fjed« og »Vandre-Veje«.

En Betragtning som denne stiller ikke blot Inger Jens-Daatters Poesi paa dens Plads overfor den noget ældre Digterfyrstes; men den gør os tillige Samtidens overstrømmende Beundring for Kingos Poesi, selv i dens mindre heldige Udslag, mere forstaaelig. Naar en Mand som Biskop Bircherod kunde føle sig opfordret til at benytte de stærkt rosende Tillægsord om de ensformige, tankefattige om end velformede og velmente Vers i »Røgofferet«, hvor maatte da ikke Kingos Digte og Salmer med deres Tankerigdom og brusende, mægtige Klang blænde og fortrylle!

For Inger Jens-Daatter er der intet nedværdigende i, at hun holdt sig saa nær op ad sit store Forbillede. Ogsaa Dorothea Engelbrets Datter følger i sine Morgen- og Aftensange Kingos Ledemotiv for Bedesalmer²⁾. En anden poetisk Lærling af Kingo, Digteren Poul Pedersen, efterligner sin Mester i pragtfulde Indgange og i kraftige Dobbeltord, og det ingenlunde daarligt³⁾. I disse Omgivelser kan der meget vel blive Raad til et rosende Ord for Inger Jens-Daatter Sønbergs aandelige Digtning. Hvad der mangler

¹⁾ Brandt og Helweg: D. danske Psalmedigtning, I, 375.

²⁾ Brandt og Helweg: anf. Skr. Omrids, 50.

³⁾ R. Petersen: Th. Kingo, 397 fl.

den paa digterisk Flugt og Farvepragt erstattes ret vel af Følelsens Varme og Inderlighed og den ulastelige, letflydende Verseform.

København i Marts 1908.
